

PROČ OPRAVDU ITALOVÉ ŽIJÍ DLOUHO

Jsem od přírody extrovert. Dokážu se zapovídat s kýmkoliv, od souseda po náhodného kolemjdoucího, a strašně mě to nabíjí. Trpím totiž nevyléčitelnou chorobou zvanou ukecanost. Potřebuju ven, to jsem zapomněla zmínit, jsem krom ukecanosti taky vysloveně venkovní typ a nejradši bych byla venku pořád. Takže je-li venku hezky, na výstavu ani do kina mě nelákejte, protože mě to momentálně vůbec nezajímá, leda by to bylo pod širým nebem. Chci ven, ráda chodím pěšky, chci poznávat nová místa a potkávat v nich lidi a chci s nimi mluvit.

Když se začala moje práce scvrkávat na vysedávání u počítače, posílání e-mailů a vyřizování telefonátů, aniž bych přitom opustila kancelář, stávala se pro mě postupně naprosto nesnesitelnou a já se rozhodla tohle domácí vězení zpřetrhat. Poprvé jsem tedy vyrazila s notebookem a bylo to právě do Itálie. Mohla jsem být, krom vyřizování pracovních záležitostí, pořád jen venku, žádná místní doprava tam nefungovala a já musela chodit všude pěšky a poprvé viděla na silnici zastavit protijedoucí auta, jejichž řidiči stáhli okénka a žoviálně klábosili, i když se za nimi začínala tvořit kolona.

Tady v Ligurii jsem pochopila, že je to zcela normální. Italové totiž chorobou zvanou ukecanost trpí všichni, a tudíž jsem na správném místě.

Přiznávám, že ze začátku nám to trochu vadilo, byli jsme zvyklí na to, že všechno musí být rychle a třeba takový nákup v supermarketu musí až do finálního placení pěkně odsejpat, aby se netvořily fronty. Ovšem tady to tak není.

Tady všudypřítomná konverzace zdržuje všude všechno a my už se nad tím vůbec nepozastavujeme a trpělivě i při placení u pokladny v supermarketu nebo na poště vyčkáváme, až si dotyční náležitě popovídají a sdělí vše, co mají v tu chvíli na srdci. Až teprve potom je pokladní či pošťačka připravena se vám věnovat jako dalšímu zákazníkovi.

Zcela na denním pořádku jsou situace jako třeba na poště ve vesnici nad námi, kam zamíříte záměrně, protože doufáte, že tam jako ve městě nebude narváno. To se vám sice splní, dorazíte na poštu a libujete si, že jsou před vámi jen dva lidé, ovšem i přesto to může klidně trvat i hodinu, než přijdete na řadu a vy se jen modlíte, aby si to ti dva před vámi s pošťačkou stihli všechno říct do zavíračky. Taková italská škola času.

Vzpomínáte si na nápisy v našich autobusech „Za jízdy se nemluví s řidičem“? No tak to tady taky neplatí. Tady se za jízdy naopak zásadně mluví, jinak by takovou práci pokladní ani řidič nedělal. Například momentálně jezdím pravidelně autobusem s řidičem, u kterého je vidět, že svou práci dělá rád, ale řekla bych právě proto, že si u toho pokecá. A co se všechno za těch patnáct minut jízdy dozvím!

Italové jsou známí požitkáři a taky vymysleli *Fare niente* (nicnedělání). Ale když to úplně nejde, tak aspoň vědí,

jak si nedělat ze života peklo. A to začíná prostě tím, že se u jakékoliv činnosti včetně práce věnují tomu, co je baví, a to jsou *chiacchiere* (klábosení). Jsem moc zvědavá, jak se v Itálii osvědčí třeba samoobslužné pokladny, které se sem pokouší implantovat jeden proslulý německý řetězec... Lidl. Nic proti němu, taky tam někdy zajdeme, ale s automatickou pokladnou si moc nepokecáte, takže si myslím, že u ní fronta nikdy nebude a i kdyby měli nakupující přijít pozdě do práce, počkají radši na tu opravdovou pokladní.

Nás ale stejně nejvíc baví nakupovat v malých krámcích, jako je ten u nás ve vsi anebo v té tři kilometry nad námi, kde jako by se zastavil čas a všechno funguje tak, jako si už my ani nepamatuujeme. Není to jen o nakupování, je to společenská událost. Když do takového obchodu vejdete, stačí pěkně pozdravit všechny momentálně nakupující nebo spíš konverzující, kteří vás hned vezmou mezi sebe a začnou si s vámi u nákupu povídat o všem možném a rázem je z toho úplně jiný zážitek.

I když se místní snaží, musíme mluvit italsky, starší generace tu většinou jiný jazyk neumí a vlastně je dobře, že umí aspoň italsky, protože ani to není jejich mateřština. V Itálii totiž starší generace mezi sebou vesměs všude mluví dialektem. A ten se tu liší od vesnice k vesnici. Ale o tom až jindy.

Když jsme se jednou s mým milým vypravili ráno na kafe do vesnice nad námi, abychom to měli i s *lo sport*, tedy s pohybem, a bylo zrovna úterý, s hrůzou jsme zjistili, že je zavírací den.

„Ah, martedì è chiuso?“ V úterý je zavřeno?

Vyděsíme se po čtyřicetiminutovém pochodáku tři kilometry do kopce, těšíce se na prima colazione (snídani).

„Kafe vám uvaří v obchodě, niente problema.“

„Tak to jsme zachráněni.“ „Grazie.“

Odfrneme si a poděkujeme a jdeme do malého krámku hned vedle.

Koupíme si kafe, brioche (italský plněný croissant) a tortu verde (slaný koláč plněný rýží a listovou zeleninou typu mangold a jinými sezónními bylinami – Italové to obecně nazývají *erbe* – případně cuketou, která je tady v Itálii na jídelníčku od jara do podzimu prakticky každý den). A pak se se vším posadíme do zavřené restaurace, jejíž přední část, která slouží jako bar, nechávají majitelé otevřenou přesně kvůli tomuhle. Aby si tam místní mohli sednout, vypít kafe a poklábosit.

Připojíme se k místním a ti se samozřejmě ihned zajímají, odkud jsme a jak jsme se tam ocitli. No a nakonec se z toho vyklube hodinové klábosení o životě a všem možném.

Někteří místní staroušci už kafe ani nepijí, ale do baru stejně ráno přijdou. Protože vědí, že společnost je důležitá. Taky je důležité se obléknout, upravit, ujít kus cesty pěšky a přitom taky někoho potkají a popovídají si a tím se nenásilně udržují v kondici.

V baru a kostele se dozví, co se kolem děje, kdo se narodil, kdo umřel, a od nás třeba, jaké je v Praze počasí, jak dlouho tam trvá cesta, co tam jíme a jestli jsme všichni biondi (blondáci). Jejich srdečnost, zvědavost, ukecanost a tyhle malé denní rituály dělají život mnohem příjemnějším.

Není to jen moře, hory, hezké počasí a dobré jídlo, co dělá Itálii tak neodolatelnou. Je to *Vita sociale*. A ta je taky důvodem, proč Italové žijí dlouho. Středomořská strava? Jistě. Pravidelný pohyb? Určitě, navíc tady je nezbytný, protože všichni musí dojít do baru, kostela a taky s odpadkama pěšky. Odpadky je třeba třídit a každý den smíte vyhodit jen něco (dle vašeho osobního itineráře, které vám Comune přidělí), což znamená, že v podstatě musíte s odpadkama každý den. U nás v Ligurii k dlouhověkosti určitě přispívá i vyhlášené klima. Ano, ale já myslím, že pravý důvod longevity je ten, že Italové nikdy nejsou sami. Samota zabíjí, společnost nabíjí. Už to dávno není tajemstvím, aktivní společenský život (rovná se v Itálii *chiacchiere* s kýmkoliv, kdekoliv a kdykoliv) patří k základním pilířům dlouhověkosti a Italové jsou v tom přeborníci.

Zvlášť v takových vesnicích, jako je ta naše, lidé tyhle každodenní rituály nikdy nevynechávají. Každý vás pozdraví, každý vám popřeje hezký den, každý se zeptá, jak dlouho se v Itálii zdržíte a jestli jdete odpoledne k moři. A my těmhle rituálům propadli taky. Vždycky, když přijedeme, běžíme druhý den ráno na kafe se se všema pozdravit. A běžíme tam i dny následující, protože je to prostě prima začít každý den takhle.

I když se mi to někdy v pracovní dny nehodí, protože ráno zrovna sedím u počítače či vyřizuji telefonáty s úřady, stejně se snažím vyrazit na 10. hodinu k nám do baru na kafe, protože to je tam největší parta místních a *chiacchiere* (klábosení) je zaručeno.

Do baru to máme asi 100 metrů od domu, paráda. Pokaždé si říkám, že je to za rohem, že vlastně neztratím ani tolik času a bude to 30 minut zábavy navíc s dobrým kapučínem. Takhle podle plánu to ale jde jen, když nikoho cestou nepotkám, a to se stane málokdy.

Náš dům je totiž na „křižovatce“, kterou procházejí skoro všichni, kdo u nás ve vsi, teda v její horní části, bydlí. Takže téměř vždy někoho potkám, když jde zrovna k autu nebo vynést odpadky nebo taky do baru či na nákup anebo už se z něj vrací. Znamená to, že se z původně plánovaných 30 minut zábavy vyklubou i 2 hodiny a domů se vrátím tak akorát na oběd.

Tak třeba když vyjdu z domu a zrovna přijeli sousedé Švýcaři. Jsou už v důchodu, takže jezdí často. Anna a Ulysse, který je stejně ukecanej jako já, což znamená, že před domem ztratím tak minimálně patnáct minut. Teda pokud se Ulysse z kafe už vrací. Pokud tam míří jako já, ztratím dalších čtyřicet minut, než to všechno probereme, samozřejmě včetně počasí, stavu sněhové pokrývky u nich (bydlí totiž na horách) a politické situace ve světě. Ulyseho zajímá úplně všechno a výborně se s ním mluví. V naší vesnici je už více než čtyřicet let, takže toho ví spousty. Mohla bych s ním tedy strávit povídáním si klidně hodiny a hodiny.

Když ujdu dalších pět metrů, následuje další křižovatka, směřující na Piazza Roma, naše nejkrásnější náměstíčko, vydlážděné a obklopené rustikálními kamennými domy se spoustou květin, jejichž obyvatelé se o ně vzorně starají a my je všechny známe. Piazzu Roma taky pořád fotím a ukazuju všem, komu se chci pochlubit, jak krásné to u nás je. Tedy na křižovatce ulice, ve které bydlíme, a uličky vedoucí na Piazza Roma, tedy rozuměj stále jsem cca padesát metrů od domu, taky skoro vždycky někoho potkám.

„Ciao Caterina! Come stai?“ Jak se máš?

„Ben arrivati, quanto fermate?“ Vítejte, jak dlouho se zdržíte?

„Bibi è con voi?“ Bibi je s vámi?

Bibi je naše kočka a všichni už ji tu za ty dva roky, co ji máme, znají, protože s námi chodí na kafe a všechny, festy a seraty (slavnosti a večírky). Zapojila se totiž taky do místní *vity sociale*.

Následují otázky na počasí u nás a glosování, jak je tady, případně informace, co se chystá za festy jako státní svátky, místní svátky a program místního spolku, kterého jsme pochopitelně členy. Dalších 15 minut v čudu.

Následuje průchod na další, tentokrát rozlohou ještě větší náměstí, kde současně parkují ti, kterým se to podařilo, protože místa je tam málo. Takže se zase zastavím, poptám, odpovím, zasměju, popřeju hezký den a když už mě nic dalších

třicet metrů nezastaví, dojdu tedy za takových třicet až čtyřicet minut do baru.

Tam už sedí plný stůl nebo dva anebo všichni dohromady a pokračuje lekce italštiny a ta správná vita sociale.

Když se pak vrátím domů do Česka a vařím si ráno kafe, tak mi vůbec nechutná, nejen proto, že zdaleka není tak dobré jako v Itálii v kterémkoliv baru i v té nejmenší vesnici či u polorozpadlé benzínové pumpy, ale taky proto, že ho piju sama.

LIGURIE – (TRAN)SPORT A SIESTA

V Itálii bydlíme na kopci s výhledem na moře. Je tu krásný klid, jako by se tu zastavil čas, ale zároveň k moři nemáme daleko. Od jara do podzimu se můžeme každý den koupat a navíc si tím ještě zlepšujeme kondici.

Samozřejmě plaváním. Plaveme rádi a pokaždé, když do vody vlezeme, zatímco většina Italů se spíš tak jen namáčí. Postávají ve vodě s rozkročenýma nohama ve vzdálenosti dostatečně bezpečné pro zachování rovnováhy podle velikosti vln. S rukama v bok či překříženýma předloktími a dělají to, co je pro ně nejpřirozenější – klábosí. Řekla bych, že je to styl typicky italský. Ale pochopitelně najdou se i tu plavci, co brázdí moře mnohem dále od břehu než ti cachta-jící se, a v porovnání s takovými my taky neplaveme, ale jen se koupáme.

Pokud ale k moři sejdem dolů pěšky, musíme se pak taky dostat nějak nahoru. Takže kromě plavání si zlepšujeme kondici taky chůzí. No chůzí ... Naše vesnice leží ve výšce 150 metrů nad mořem, jak hrdě hlásí vstupní dopravní značka. To nezní tak hrozně, jenže vyjít zpátky k nám nahoru je, zejména v létě ve dne, očistec. Italové to vůbec nechápou, protože pěšky nahoru chodí jen blázni.

„Siete matti!“ Jste blázni, vykřiknou nejdřív a pak dodají obdivně „Fate lo sport,“ sportujete. Italové vůbec jakýkoliv pohyb nazývají sportem. V případě výstupu zpět nahoru do našeho středověkého *borga*, které bylo postaveno záměrně na kopci, aby bylo nedobytné a chránilo obyvatele proti pirátům, bych s nimi ale souhlasila. Je to sport.

Když Italové vyslovují slovo *sport*, dají si na něm fakt záležet. Stejně jako ostatní anglicismy ho ve větě vypíchnou tak, že v podstatě zní ještě víc anglicky než normálně. Kromě toho, že nám to připadá roztomilé, tak to má taky obrovskou výhodu, že anglické slovo ve větě bezpečně rozpoznáte a nevládnete-li perfektní italštinou, máte se aspoň čeho chytit a na okamžik si odfrknout, protože anglicismus zároveň přibrzdí standardní italskou turbo rychlost, kterou běžně všichni drmolí.

Tak tedy chůzí dolů k moři sportujeme, po italsku doslovně děláme sport.

„Fate lo spórrt. E anche la sauna, a taky saunu,“ dodala k tomu Roberta, naše domácí.

Přesně tak! Vzduch je tu, hlavně v létě, tak vlhký, že nezpotit se je možné, pouze když fouká vítr a jdete po rovině. A taky pomalu. A to Italové umí, pohybovat se hodně pomalu. A my se to tu v létě taky musíme učit. Definitivně jsme pochopili, proč mají v Itálii a všude v těchto jižních zemích obchody, benzínky, banky, pošty a všechny úřady a kanceláře s návštěvními hodinami pro veřejnost odpolední siestu.

Je prostě děsný vedro a od jedné odpoledne do čtyř hodin se nikam nedoklepete, všichni jsou zalezlí doma a pokud možno se nehýbají.

Také v restauraci si musíte dát pozor a dodržovat italské *orari*, řekli bychom asi hodinový rozvrh, a oběd objednat maximálně do druhé hodiny odpolední. Později už vám neuvaří, protože i kuchaři odcházejí domů na odpolední a zaslouženou siestu a vracejí se až na přípravu večeří. Pokud chcete obědovat, musíte si hlídat čas. A pokud chcete vyrazit autem, byť do malého města, ke kterému správně naše vesnice patří, taky si musíte hlídat čas. Nebo strávíte cestu v koloně, před obědem a ke konci siesty je totiž vždyc-ky hrozný provoz, Italové se hromadně přesunují na oběd a pak zpátky do práce.

Já ovšem v létě dům neuklízím ani po siestě. Luxovat pomalu se totiž moc nedá a prachu se zbavuju raději průvanem, pokud ovšem nějaký je... Jediná výjimka je terasa, kde to aspoň většinou ráno profukuje a já vím, že její úklid musí proběhnout do 9. hodiny ranní, než se tam začne opírat slunce a nepřestane až do sedmé hodiny večerní. Ale i tak krom mýdlové vody vytírám dlažbu kapkami vlastního potu. Takže taky sauna.

Od té doby, co jsme tu zažili první léto, už Italy nekritizujeme, už je naprosto chápeme i to, jak strašně často reagují slovy *piano, piano* (pomalu, pomalu). Ano, tady je třeba zpomalit! A nedělat zbytečně moc sportu.

K tomu nabádají i prostřední pásy supermarketu Lidl, který známe z Česka. U nás jsou v létě naplněny sportovním oblečením a zbožím, řekli bychom, pro aktivní odpočinek. Najdete tam například sportovní brýle, světla, pumpičky a helmy pro cyklisty. U nás v Itálii, kde mají taky Lidl, jednoznačně převládá zboží, které můj milý nazval „Jak jdou Italové na pláž“. Věvodí opalovací lehátka, matračky a nafukovací hračky pro děti, ledničky velké a malé, termotašky na jídlo a pití a tak podobně. I když nakonec než to pak všechno na tu pláž natahají, tak je to vlastně taky sport. No dobře, známe Lidly jen u nás v Ligurii, a to je u moře, na horách budou třeba taky prodávat mačky a cepíny.

Tady se ale Italové nejraději „vysilují“ u stolu u oběda či večere, kde se zdržují oproti nám Čechům asi tak pětkrát tak dlouho a vzhledem k tomu, že u mluvení nepřetržitě gestikulují, mají jistě taky velký energetický výdej. Zároveň to podle mne zcela odpovídá italskému naturelu – je tu vedro, tak si přece nebudou dělat ze života peklo. A já myslím, že to patří k tomu, proč celý svět italský styl miluje. Je to proto, že Italové prostě umí žít.

Ale samozřejmě je tu i spousta opravdových sportovců, které potkáváme na nové cyklostezce a taky spousta cyklistů, kteří naopak na galuskách vyjíždějí v pravé poledne ty strašné kopce kolem a rozhodně jim všem není dvacet ani třicet! Tak to nám přijde naprosto neuvěřitelné, ale esprit Giro d'Italia je i tady v těch vedrech všudypřítomný.

No já miluju spíš cyklistické výlety s osvěžujícími zastávkami v barech a na to je naše cyklostezka podél moře naprosto

perfektní. A nahoru se dostanu díky elektropohonu, což v našem případě pro návrat do *borga* je vysloveně nutnost. Sklon silnice, vedoucí k nám nahoru je totiž tak strmý, že iluze, že kolo kdyžtak vytlačíte pěšky, je lichá. Po takhle prudké cestě totiž nelze vytlačit či vytáhnout ani palubní zavazadlo! Věřte mi, zkoušel to i můj milý a nedali jsme to ani ve dvou.

No a jak se transportují Italové?

No ti sjedou dolů a vyjedou nahoru na Vespách! Jako všude v Itálii je tu skútr oblíbený dopravní prostředek pro mladé i staré.

„Hai bisogno di un motorino,“ glosují vždycky ráno v baru místní.

„Certo, è pesante,“ je to náročné šlapat pěšky nahoru, přitakávají ostatní.

Já se ale přiznám, že tady v tom provozu na úzké a rozbité silnici plné zatáček a míst, že když se potkají dvě větší auta, jedno musí couvat, si sama sebe na motorinu nedovedu představit. Leda bych jezdila cestou, kterou se chodí pěšky, která je sice taky asfaltová a ani ne tak rozbitá, ovšem to bych patrně nezvládla už vůbec, protože bych se trásla hrůzou, že to dole neubrzdím.

A tak šlapu pěšky anebo jezdím busem. To je taky zážitek a navíc hodně napínavý, protože nikdy nevíte, zda autobus vůbec přijede.

Samozřejmě místní doprava má taky *orari*, čili toto slovo se používá i pro jízdní řád, ale řídit se jimi můžete pouze orientačně. K nám do vsi má jezdit autobus podle *orari* pětkrát denně. Bohužel řidičů má provozovatel dopravy málo a dopravních prostředků taky. Jeden autobus tak často obsluhuje více místních linek a podle toho, kam jede, mění displej s číslem a označením vesnice či města, do které směřuje. Stává se tak pravidlem, že přes den to ještě nějak zvládne obsloužit a lidi rozvézt, na poslední večerní jízdu v sedm z města už ale nemá sílu nebo řidiči končí pracovní doba a nikdo jiný tam není, takže zkrátka v sedm večer autobus nepřijede.

Pokoušela jsem se nedávno zjistit v rozhovoru s řidičem, když jsem jela dolů, zda taky pojede zpátky nahoru. Rozhovor vypadal asi takhle:

„Buongiorno“ já při nástupu.

„Ciao“ odpoví řidič.

„Oggi sono fortunata, dneska mám štěstí, stihla jsem bus a nemusím v tom horku pěšky“ nahodila jsem, abych dala najevo, že jsem připravena konverzovat a umím italsky.

„Ah sì, certo fa troppo caldo, no jasný, je fakt vedro“ odpovídá řidič.

„Per favore arriva il pullman anche sta sera, per ritornare? Alle 19 ore?“ ptám se, zda pojede autobus i dnes v sedm večer, abych se mohla vrátit.

„Non lo so cara, non posso dirti, veramente. Fakt nevím, drahá, nemůžu ti říct, opravdu. Je nás málo, já za chvíli končím... e chi sa se arriva qualcuno, a kdo ví zda někdo přijde... radši s tím nepočítej“ odzbrojil mě svou upřímností a lehkostí, s jakou mi odpověděl ve stylu *così è la vita* – to je život a já se s ním na zastávce nemohla rozloučit jinak, než že jsem se smíchem od ucha k uchu poděkovala za to, že mě aspoň svezl dolů.